

Lietuvos
mokslo
taryba

Kriminalinės justicijos recepcijos problemos

Nacionalinė Lietuvos sociologų konferencija „Sociologinė vaizduotė ir jos politika“
Klaipėda, 2013 m. spalio 11 – 12 d.

Aleksandras DOBRYNINAS
Vilniaus universitetas

Kriminalinės justicijos (KJ) recepcijos tyrimas

- Projektas "Kriminalinės justicijos recepcija visuomenėje" (2011-2014)
- Tikslas:
 - KJ recepcija visuomenėje analizė
- Metodologija:
 - Konstrukcionistinė prieiga su diskurso analizės elementais
- Tyrėjai:
 - Tyrime dalyvauja 5 mokslininkai (ekonomistas, kriminologė, sociologas, psichologė, teisininkas)
- Rėmėjai:
 - projektą administruoja Lietuvos mokslo taryba.

KJ samprata

- Populiari: socialinės kontrolės sistema, kuri per atitinkamą įstatymų leidybą, praktikas bei institucijas užtikrina nusikaltimų kontrolę ir prevenciją bei taiko poveikio priemones teisės pažeidėjams.
- Profesionali: teisės, moralės ir etikos normomis pagrįstas procesas (įskaitant veiksnius, kurie daro įtaką teisinio veikimo iniciatyvai, veikimo teisinės formos, veikiančius asmenis ir jų elgesio struktūrą *etc.*), kurio metu nustatoma (keičiama, pildoma *etc.*), koks elgesys tam tikru istoriniu laikotarpiu laikomas nusikalstamu ir kokios baudžiamojo poveikio priemonės taikytinos už tam tikrą kriminalinį elgesį, apibrėžiamos nusikalstamo elgesio išaiškinimo teisinės procedūros, formos ir metodai, taip pat praktinis valstybinius įgalinimus turinčių bei į procesą įstojusių ar įtrauktų privačių asmenų elgesys tiriama ir nagrinėjama nusikalstamas veikas bei atliekamos paskirtas baudžiamojo poveikio priemonės.

KJ sritys (pagal L. Hulsmaną)

- Baudžiamosios teisės aktų, doktrinų ir idėjų visuma;
- abipusiai įvairių valstybės institucijų (policijos, teismų prokuratūros, kalėjimų administracijos) santykiai;
- šiose institucijose egzistuojantis požiūris į nusikaltimus ir nusikaltėlius;
- specifiniai šių institucijų ir žiniasklaidos ryšiai;
- tiesioginiai sistemos „produktai“ (įskaitant baudžiamąsias sankcijas);
- galios struktūros tarp teisėsaugos institucijų ir jų viduje.

KJ diskursai

- Diskursas kaip įgalintas kalbėjimas (M. Foucault, P. Bourdieu)
- 3 KJ diskursų tipai:
 - Ekspertinis – kriminologai, teisininkai teoretikai ir praktikai, teisėsaugos vadovai – „tiesingas“ teisingumo diskursas.
 - Gerai informuotų piliečių – politikai, politikos vykdytojai, žurnalistai, etc. – socialinio, politinio intereso (inter-esse) diskursas
 - Žmonių iš gatvės – paprastų žmonių samprotavimai apie nusikaltimus ir bausmes.

Diskursų tipologija: principai, strategijos, ir įgyvendinimas

- Profesionalus diskursas:
 - Orientacija į tiesą (ratio kaip pusiausvyra)
 - Malonumo – skausmo adaptacijos mechanizmas (klasikinė ir pozityvistinės kriminologinės mokyklos)
 - Skausmo „ekonomika“ (skausmo „ribos“ - N. Christie)
- Politinis diskursas:
 - Orientacija į interesą
 - Galios legitimacija įskaudinant (kriminalizacija vs dekriminalizacija)
 - Politiniai skausmo kontrolės režimai (L. Radzinowicz, M. Foucault, D. Melossi)
- Viešasis diskursas:
 - Orientacija į nuomonę
 - Išganymas per skausmą (KJ kaip skaistykla, (L. Hulsman))
 - Skausmo pramoga (skausmo virtualizacija)

Kokybinio tyrimo aprašymas

- 3 fokusuotos diskusinės grupės:
 - “Profesionalai” (Prof) (kriminologai, teisininkai, teisėsaugos pareigūnai)
 - “Gerai informuoti piliečiai” (GIP) (politikai, žurnalistai, verslininkai)
 - “Žmonės iš gatvės” (ŽIG) (nuomonių lyderiai, NVO atstovai, mokytojai)
- Tikslas: išanalizuoti kriminalinės justicijos recepciją trijose socialinėse epistemologinėse grupėse – ekspertų, paprastų visuomenės gyventojų bei gerai informuotų piliečių – ir įvertinti šių grupių sąveikos galimybes.
- Temos:
 - Požiūris į diskusijas apie KJ
 - KJ samprata
 - KJ politiniai aspektai
 - KJ suvokimas visuomenėje
 - Masinių medijų vaidmuo

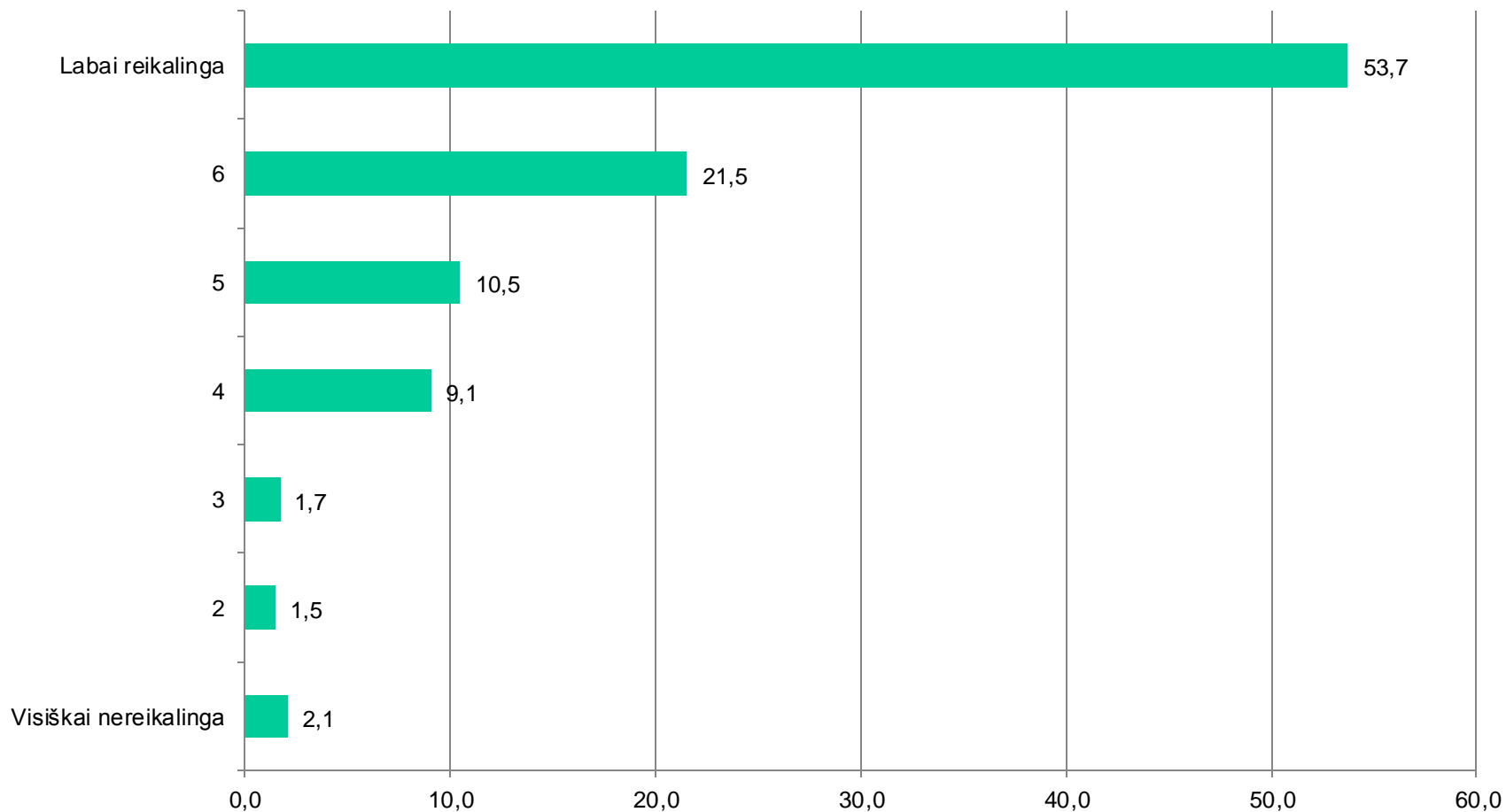
Diskusijų ypatumai

Grupė/Temos	Požiūris	Samprata	Politika	Suvokimas	Masinės medijos
Prof	Pozityvus, akcentuojamas bendradarbiavimas	Teisinių apibrėžimų dominavimas, tarptautiniai aspektai, bendradarbiavimo tarp teorijos ir praktikos būtinumas	Instrumentinis požiūris į KJ, ekonominiai veiksniai, edukacinės galimybės, politinės atsakomybės stoka	Dialogo, bendradarbiavimo tarp profesionalų, politikų bei paprastų žmonių būtinumas	Didelis vaidmuo formuojant KJ įvaizdį; politinis populizmas medijų publikacijose, silpnas profesionalų vaidmuo
GIP	Konstruktivios diskusijos tarp visuomenės ir profesionalų stoka	Reference to criminal laws, its implementation, competence and integrity	KJ kaip politinis įrankis, selektyvus taikymas, tikslų nebuvimas	Pesimistinis požiūris; KJ susvetimėjimas; KJ įvaizdis kaip neefektyvios, korumpuotos institucijos	Didelis vaidmuo formuojant KJ įvaizdį; negatyvi įtaka visuomenei
ŽIG	Reikia gilesnių žinių, bendradarbiavimo	Difficulties in description, emphasizing of punishment, role of moral values	Selektyvumo akcentavimas, saugumas, viešas interesas	Optimistinis požiūris: bandymas pasisukti veidu į žmogų; žmonių dalyvavimas KJ	Masinės medijos kaip vienintelis informacijos šaltinis; sensacijų kritika

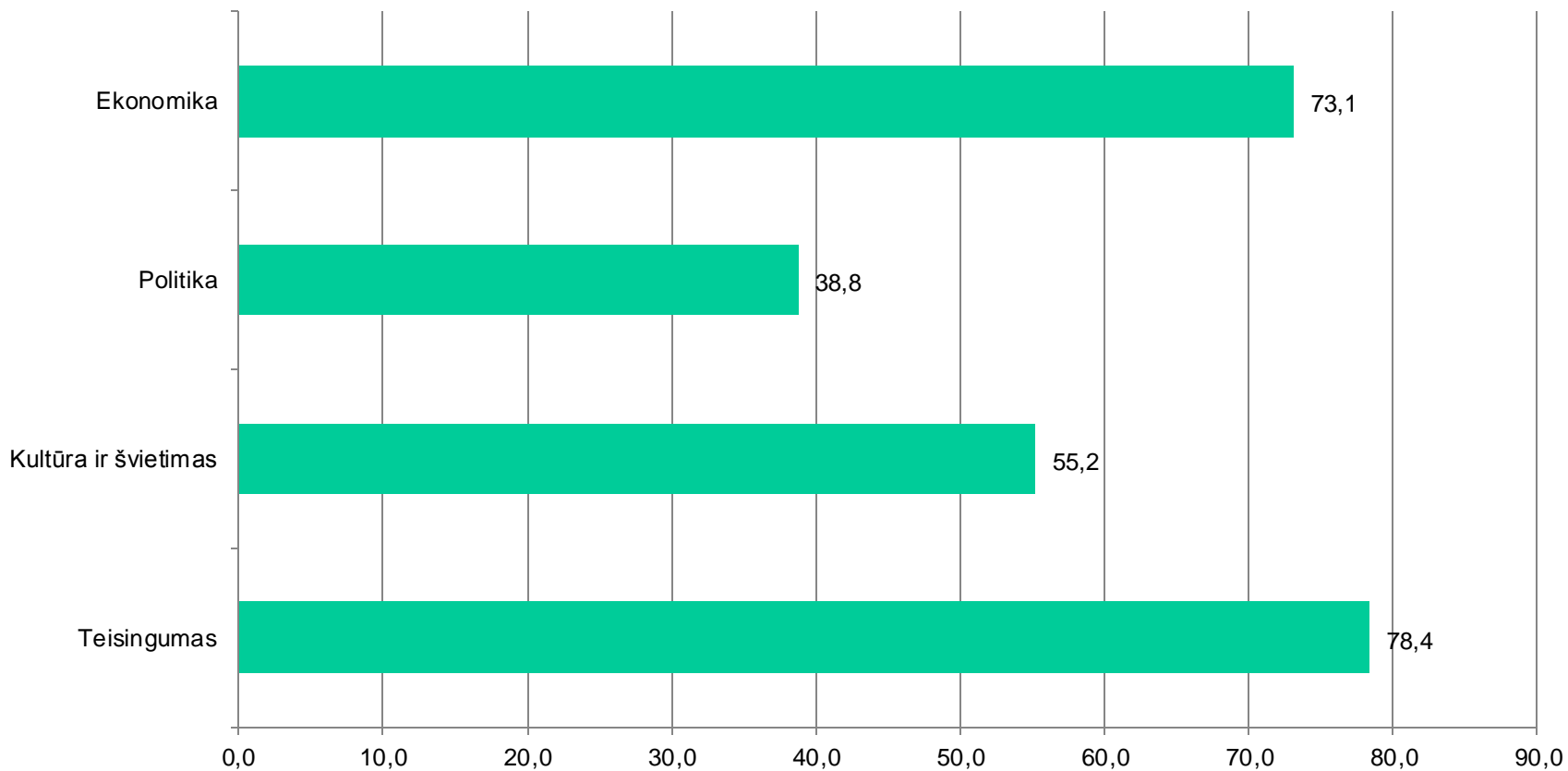
Kiekybinio tyrimo aprašymas

- Tyrimo laikas: 2012 m. gegužės 3 – 15 d.
- Respondentų skaičius: $N = 1005$
- Tyrimo objektas: 18 metų ir vyresni Lietuvos gyventojai
- Apklausos būdas: interviu respondento namuose
- Atrankos metodas: daugiapakopė, tikimybinė atranka. Respondentų atranka parengta taip, kad kiekvienas Lietuvos gyventojas turėtų vienodą tikimybę būti apklaustas.
- Tyrimas vyko 17 miestų ir 56 kaimuose.
- Maksimali statistinė paklaida $r < 3,1$, $p = 0,95$
- Tyrimą Vilniaus universiteto užsakymu atliko UAB VILMORUS

KJ reikalingumas visuomenėje (%)

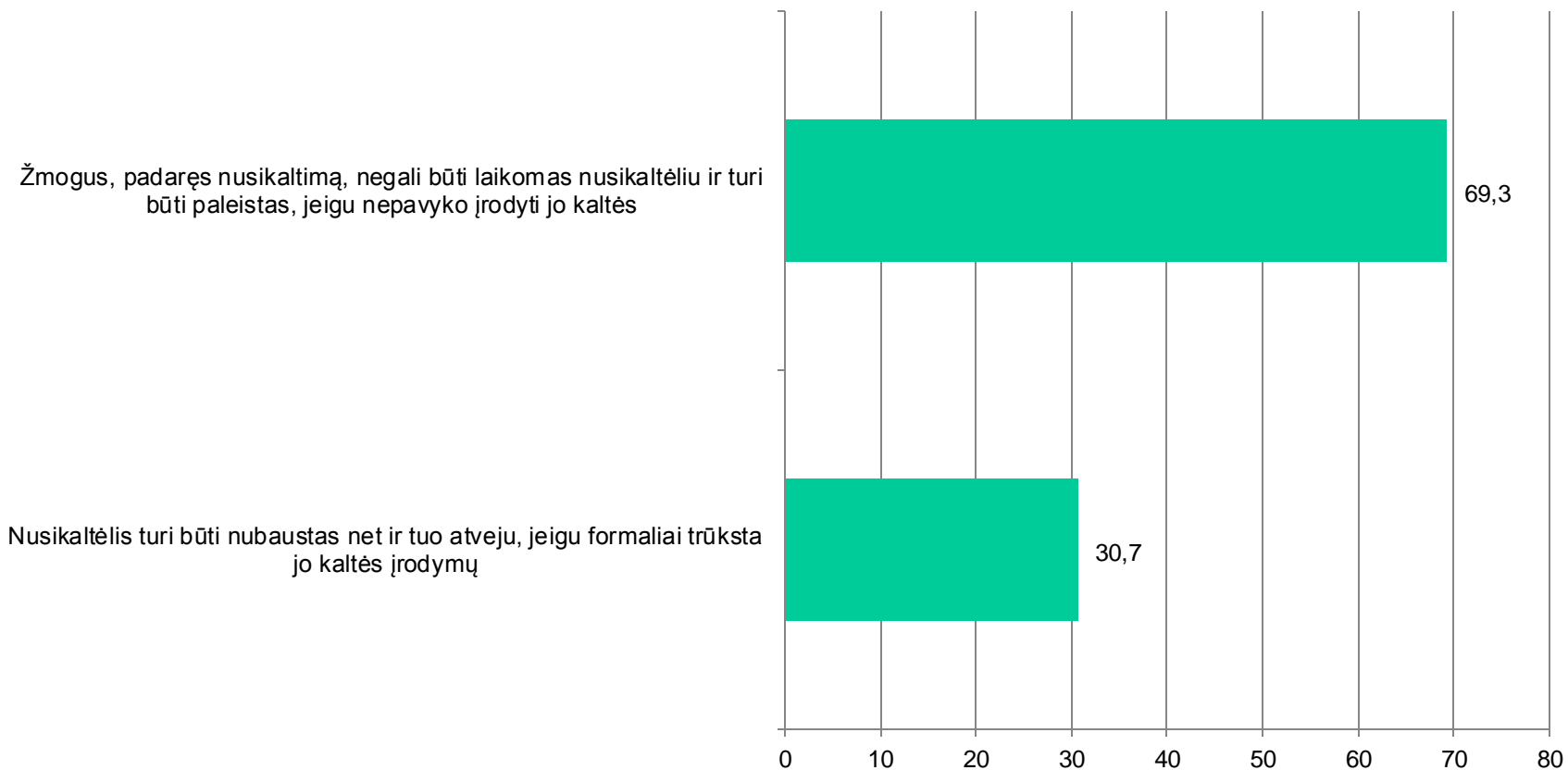
Gyvenimo sferų svarbą Lietuvos visuomenėje („labai svarbu“, %)

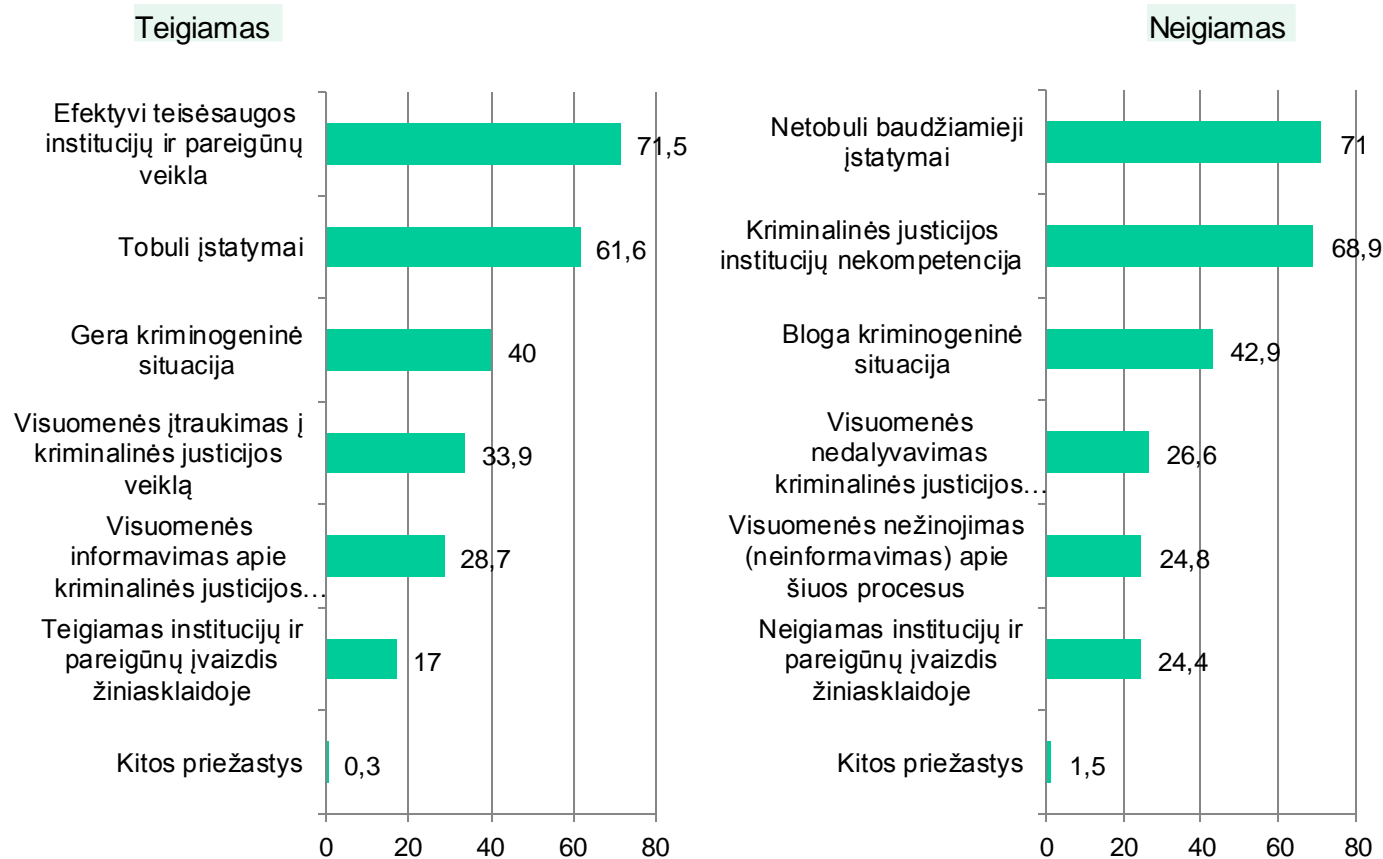
KJ vaidmuo demokratinėje visuomenėje („visiškai sutinku arba sutinku“, %)

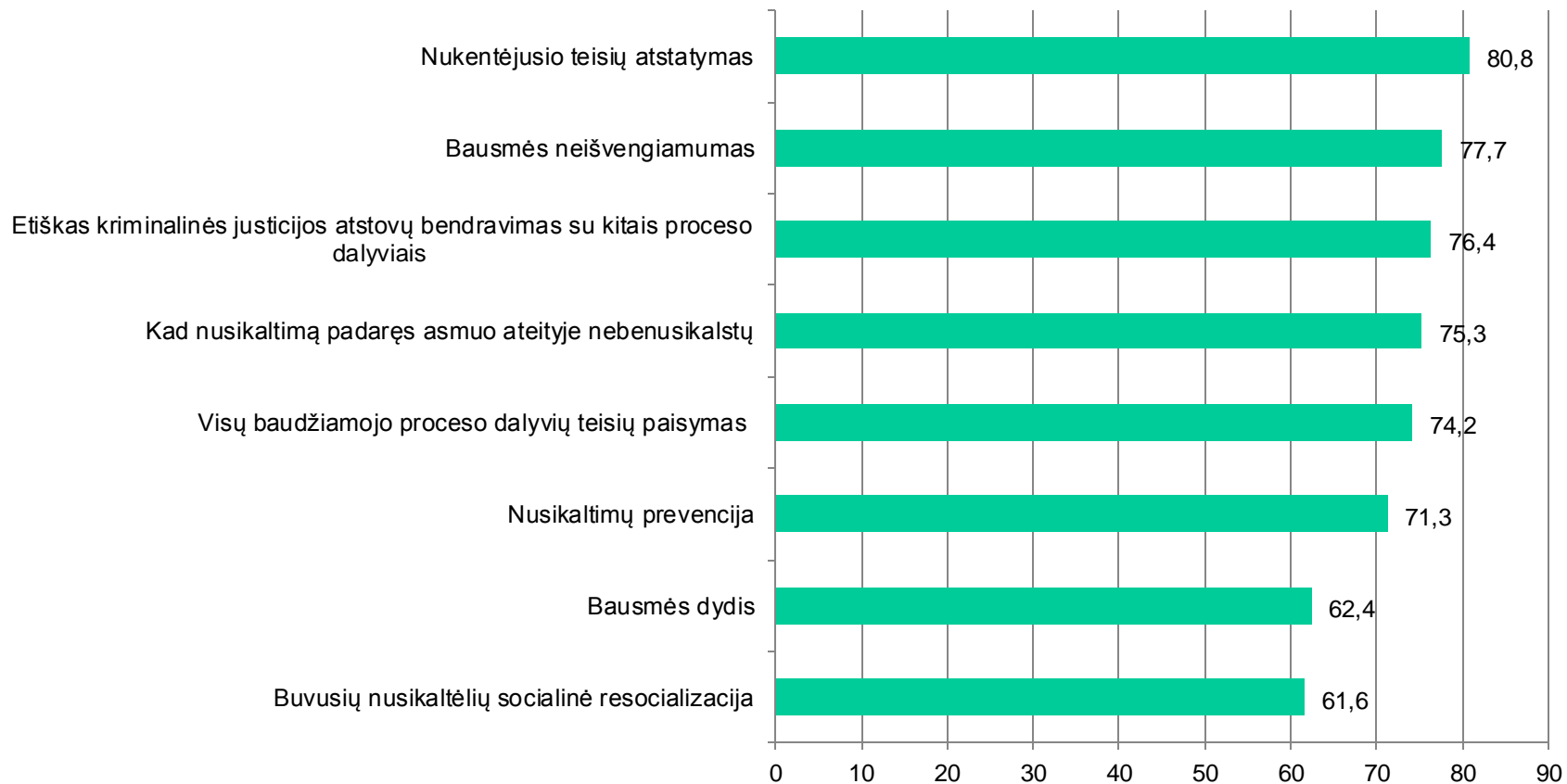
KJ dilema (pasirinkimas: „arba, arba“)

Kas labiausiai lemia teigiamą arba neigiamą KJ vertinimą?

Kas svarbiausia KJ? ("labai svarbu" ir „svarbu“)

AČIŪ UŽ DĒMESI!

Post Scriptum

Maloniai kviečiame į

DARIO MELOSSI

VIEŠŪJŲ PASKAITŲ (SEMINARŲ) CIKLĄ

***„MIGRACIJA, BAUSMĖ IR EKONOMIKA TARP JUNGTINIŲ VALSTIJŲ IR
EUROPOS“***

***(„Migration, punishment and the economy between the United States of America and
Europe“)***

Renginys vyks 2013 m. spalio 22-24 d. 11.00 val.

Vilniaus universiteto Filosofijos fakultete

(Universiteto g. 9/1, 201 aud.)

- Spalio 22 dieną, nuo 11 val. iki 13.15 val. **“The cycle of the canaille: migration, punishment and the long cycle of the economy”** (liet. „Padugnių ciklas: migracija, bausmė ir didysis ekonomikos ciklas“).
- Spalio 23 dieną, nuo 11 val. iki 13.15 val. **“At the intersection of law, migration and the economy: comparing the United States and Europe”** (liet. „Teisės, migracijos ir ekonomikos sankirtoje: lyginant Jungtines Valstijas ir Europą“).
- Spalio 24 dieną, nuo 11 val. iki 12.30 val. **“The processes of criminalization of migrants, democracy and the ‘Constitution’ of the European Union”** (liet. „Migrantų kriminalizacijos procesai, demokratija ir „ES Konstitucija“).

•

Paskaitos (anglų kalba) vyks Vilniaus universiteto Filosofijos fakultete (**Universiteto g. 9/1, Vilnius), 201 auditorijoje**. Norinčius dalyvauti viešajame paskaitų (seminarų) cikle, prašome registruotis el. paštu: ieva.labanauskaite@fsf.vu.lt **iki spalio 21 d.**

- Renginio kontaktinis asmuo:

Ieva Labanauskaitė

tel.: +370 5 266 76 23

el. paštas: ieva.labanauskaite@fsf.vu.lt